

Barnen och den farliga trafiken

P Owe Petersson

STINA SANDELS: *Små barn i trafiken* Läromedelsförlagen/Svenska Bokförlaget 1968. Kr. 38: 75.

"Ja, ser Du, först tittar jag åt höger och så åt vänster och så åt höger igen. Sedan står jag och darrar — och så springer jag!" — Det här citatet är hämtat ur Stina Sandels bok: "Små barn i trafiken — Undersökning av små barns trafikförmåga" och skildrar med livfull inlevelse hur många, många barn sannolikt känner det, när de skall gå över en gata i dagens samhälle. Utan tvekan kunde detta samhälle vara betydligt mera trafikvänligare och — trafiksäkrare!

Det är just sådana problem, som Stina Sandels och medarbetare lägger fram i sin utomordentligt intressanta och aktuella bok. — Från tidigare svenska material och sammanställningar redovisade vid internationella trafiksäkerhetskongressen i Stockholm 1966 vet vi, att trafikolycksfall i barnåldern är farliga och framförallt mycket allvarliga, då de leder till hög dödlighet och en ännu högre grad av invaliditet hos de barn som drabbas. Av de statistiska uppgifter som lämnas, får man klart belägg för att pojkar både som fotgängare och cyklister har betydligt högre olycksfallsfrekvens än flickor, något som också är internationellt välkänt. Man får också av gjorda undersökningar fram vissa risktider på året och dygnet. Den ljusa årstiden och då framförallt eftermiddagarna är särdeles riskabla, veckodagarna farligare än lördagar och söndagar.

Att det rent krassat också måste löna sig med intensifierad upplysning och undervisning vad gäl-

Stina Sandels bok "Små barn i trafiken" — en för praktiskt taget alla och envar aktuell och utomordentligt intressant bok — presenteras här av P Owe Petersson, docent och bitr överläkare vid Barnmedicinska kliniken, Akademiska sjukhuset.

ler små barns trafikvanor får man också klart för sig, då man vet att en svårt invalidiserande skada hos en ung person kostar samhället bortemot 1 miljon kronor — och då kan naturligtvis inte något pris sättas på allt det lidande och den tragik som ett invalidiserande trafikolycksfall medför.

De vuxnas dåliga exempel

Systematiska undersökningar över små barns lekvanor och aktionsområden i modern storstadsbebyggelse gav flera intressanta resultat. Man kunde genom dessa undersökningar objektivt visa, vad man tidigare misstänkt, nämligen barnens oförmåga att fatta trafiksituationen och anpassa sig till de krav, som plötsligt uppstår. Så fångar t ex plötsligt uppdykande intressanta saker barnens intresse helt och hållet och distraherar dem i så hög grad, att de helt glömmer bort trafikomgivningen. Känslostormar, slagsmål och liknande kan helt plötsligt förpassa barnet från den trafikskyddande trottoaren ut i körbanan. Inte minst viktigt är att små barn upp till 6—8 års ålder gärna tar efter de vuxnas dåliga exempel i trafiken. Den vuxne korsar gatan utan respekt för övergångsställen, barnen följer spontant detta negativa inlärningsmönster utan att på något sätt kunna reflektera över de konsekvenser det kan medföra.

Mekanisk inlärning och bristfälligt överblick

Modellförsök med sammanlagt 80 barn, 20 i var-

dera åldersgruppen 6½, 7½, 8½ och 9½ år visade, att först uppe i 9-årsåldern kan man under lugna förhållanden visa hur man skall göra, när man går över en gata. Undersökningen visade också att flertalet barn rent mekaniskt lärt sig att titta på ett visst sätt utan att egentligen förstå, *varför* man skulle göra det. Då man i modellförsöket lade in stressmoment, där barnen skulle taga hänsyn till fordon, som närmade sig från ett eller båda hållen, klarade inga 6-åringar att korsade gatan riktigt, inte ens hälften av 7-åringarna och ungefär hälften av 8- och 9-åringarna klarade den trafiksituationen! Naturligtvis var det en klar skillnad i uppfattningsförmåga och inlärningsmönster mellan 6- resp 9-åringar. Att 9-åringarna inte gjort bättre framsteg måste till stor del bero på att den sedvanliga trafikundervisningen i hem, barnstugor och skolor inte varit så effektiv eller inte använt ett språk som barnen förstår.

Mycket intressant är iakttagelsen av små barns sätt att se sig för i trafiken. Undersökningar talar här för att barn har en begränsad förmåga att se "ur ögonvrån", dvs de har svårigheter i samordningen mellan själva gåendet och tittandet. Den vuxne kan tänkas rusa över en gata för att hinna en buss och samtidigt registrera indirekt trafikens rörelse omkring sig, barnet saknar denna förmåga, de tittar först och springer sedan, omedvetna om den några sekunder senare aktuella trafiksituationen.

Vid undersökning av 6-åringarnas förmåga att lokalisera ljud får man fram att, trots att barnen har normal hörsel, har de påtagliga svårigheter att lokalisera, varifrån ljudet kommer. Precis som med synen är det tydligen med hörseln på det sättet, att barnen "ser och hör med hela sin personlighet", dvs att samordningen av syn- och hörselintryck med adekvata handlingar är begränsad av barnets oförmåga och bristande erfarenhet.

Obegripliga trafikmärken och trafikundervisning

Att små barns förståelse av olika trafikmärken är bristfällig fastslås vidare i denna undersökning. I åldern 6—10 år svarade ungefär 60 % av de tillfrågade barnen rätt i en undersökning omfattande

våra vanligaste trafikmärken. Pojkarna var här något duktigare än flickorna, vilket kan ses mot bakgrunden av pojkars större intresse att leka med bilar o s v. I kommentaren till detta intressanta kapitel påpekas vad som borde vara alldeles självklart, nämligen att innan nya trafikmärken tas i bruk, så borde dessa prövas på barn i olika åldrar. Trafikmärkens uppgift är ju att ge oss ett visst skydd i trafiken. Om trafikmärkena inte spontant kan förstås av en stor grupp barn i åldern 6—10 år, måste detta beaktas och märket få en annan utformning!

Språkets betydelse i trafikundervisningen har redan berörts och utreds utomordentligt noga och intressant i ett särskilt kapitel i boken. Man måste här ha klart för sig hur svårt det är att på ett enkelt och lättfattligt sätt undervisa tex förskolebarn i trafik kunskap med hjälp av det språk som vanligen används. Ord som "refug, gångtrafikanter, ge akt på" kan ibland vara svårtolkade för 6-åringen! — Enkla uttryck som inte kan föra med sig vilseledande associationer bör eftersträvas.

I ett par avsnitt kommenteras och redovisas klart positiva intryck av betydelsen av ökad inlärnin hos de något äldre barnen. I de yngre åldersgrupperna är sannolikt övervakning och ett positivt inlärningsmönster med goda trafikexempel fortfarande avgörande.

Boken avslutas med förslag till grundläggande trafikfostran i hem och barnstugor samt på grundskolans lågstadium. Mot den bakgrunden vänder sig denna aktuella och utomordentligt intressanta bok till praktiskt taget alla och envar. Alla vi som rör oss i trafiken till fots, per cykel eller i bil bör känna till barns beteenden i trafiken. Alla föräldrar och alla kategorier av lärare, som har med barn att göra, bör här finna ett intressant och givande stoff för studiecirkel och diskussioner. Inte minst personal vid körskolor, trafikorganisationer och trafikpoliser hoppas man får upp ögonen för hur mycket som finns att lära och lära ut!

Man önskar nästan att Stina Sandels med jämna mellanrum finge komma till tals genom "Televinken och Tant Anita". — Finns det i dagens Sverige ett bättre sätt att nå barnen? Och det är ju i första hand dom vi skall lära och skydda!